

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663

11. De restitutionis circumstantiis nempe, Vbi, quando quomodo, & quo
ordine sit restituendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

cupere. Tolet. l. 5. cap. 17. num. 12. Vasquez de
restit. c. 9. §. 2. dub. 2. Nauar. summ. capite 17.
num. 12.

48 Qui mala fide accepit debet rem restituere Domino, etiam si pretium solutum amittat: non vero eam potest restituere ei, à quo accepit, nisi certò sciat, eam esse vero Domino reddendam. Quia adest hic duplex titulus restitutionis, videlicet res accepta, & iniusta acceptio: & malitia, ac culpa suae amissionem pretij, & Damnum, quod inde patitur, imputare. Sylui. 2. 2. q. 6. 2. a. 6. quæst. 1. concl. 2. Salom. & Bañes ibid. Molina tom. 3. d. 72. numer. 2. sectio. 2. Sermo redibit.

49 Bone fidei possessor, qui rem gratis à fure accepit, non potest eam furi tradere, nisi moraliter sit certus, rem Domino restitendam esse à fure. Similiter qui bona fide à fure emit aliquid, postquam cognouit alienum esse, tenetur restituere id vero Domino, si non possit inuenire furem, à quo pretium recuperet. Idem dixerim de eo qui inuenit furem, à quo rem accepit, sed fur recusat pretium restituere. Lessi. lib. 2. capite 14. dubitat. 3. Sayr. in clau. lib. 10. tr. 3. num. 85. Nauarra de restitut. lib. 3. capite 4. num. 191.

50 In foro conscientie qui sui creditoris creditori restituit, quod suo creditori debet, videtur satisfacere, & ad nouam restitutionem non tenetur, modò debitum sui creditoris sit liquidum, nec ipsius creditoris damnum inde patitur: ut si tibi debeam centum argenteos, & tu tantum deni debeas meo fratri, si solutam fratri, tibi non amplius obligor. Quia dum soluo tuo creditori centum, cui debes tantundem, transero in me ins, quod ille in re habebat ad exigendam à te centum; vnde si tibi tantundem debeam possum vti compensatione, scio tamen, in foro externo me posse cogi tibi solvere, nisi res debita, quam tuo creditori restitui, sit illi obligata. Syluius 2. 2. quæst. 62. articulo octauo quæst. 1. Medi. de rest. q. 3. causa 5. Sayr. in clau. l. 10. tr. 5. cap. 7. num. 6. Filliuc. tr. 32. numer. 51. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 2. c. 9. n. 8.

C A P V T X I.

De restitutionis circumstantiis nempe, Vbi, quando, quomodo, & quo ordine sit restituendum.

51 VANDO debitum est ex iniusta acceptione, restitutio facienda est expensis debitoris eo loco Vbi Dominus illa erat possessor, si ablata non fuisset: deductis etiam expensis, si quas creditor eam seruando, vel deferendo, agere debuisset. Quia restitutio orta ex iniusta damnificatione, in integrum fieri debet, ita ut creditor omnino seruetur indemnus. Tamen si deferendo in

locum Domini maiores expensas ex proprio suo facturus, quam res restituenda valet. Sunt qui doceant, re ad id non obligari, sed posse pauperibus elargiri; quod non omnino admiserim, si autem id sit admittendum, si spes addit fore aliquando, ut sine magno sumptu ipsi Domino, vel heredibus fieri valeat restitutio, res interim in loco tuto debet asservare. Nauar. summ. capite 17. numero. 43. Sylui. 2. 2. quæst. 62. articulo quinto quæst. 7. conclus. 1. Lessi. lib. 2. capite 15. dubitat. 8. numer. 14. & 15. Filliuc. tr. 32. n. 110. Azor. 10. l. 4. c. 32.

52 Quando verò restitutionis obligatio oritur ex re bona fide accepta, restitutio facienda est in loco, Vbi res tunc temporis habetur quo aliena esse dignoscitur. Quod si Dominus absens aliò transferri cupiat, suis sumptibus id curare debet; vel si ob eam causam possessor in Domini gratiam aliquid vult expendat, actione negotiorum id repetere poterit. Quia cum tuo damno non teneris Dominum in pristinum statum restituere, cum eum per iniuriam non deturbaueris, sed solum teneris ad rei custodiam, monito interim Domino, ut significet quomodo velit, eam ad se transferri, qua in re non teneris viros sumptus agere. Nauar. summa capite 17. numero 42. Filliuc. tr. 32. numero 108. Nauarra de restitut. l. 4. capite 3. numero 2. Sayr. in clau. l. 10. tr. 5. cap. 4. numero 9. Reginaldus l. 10. n. 231.

53 Quando debitum descendit ex contractu, vel quasi contractu, in quo res eadem numero est restituenda, ut in deposito, commodato, pignore; debet eo loco restitui, Vbi fuit traditum, expensis depositarij; nisi aliter iusta aliqua pactione sit conuentum. Vnde si quis equum accepit commodatum, & deinde alium in locum transiit, tenetur suis expensis restituere in loco, Vbi accepit; si autem de minimis aliò commiserit, non tenetur, qui accepit, eò mittere. Quæ verò debentur ex contractu, in quo pro re accepta est reddenda alia: restitutio ex natura contractus non quouis loco fieri potest, sed ibi facienda est, Vbi res pro qua datur, est accepta. Secundum quem locum etiam res, quæ datur, est assilmandæ; ut si quis emit equum Matrino, debet Matrino pretium reddere. Equidem quæ debentur ratione donationis, legationis testamenti, reddenda sunt in loco, Vbi erant, cum donaretur, nisi aliud in ipsa dispositione fuerit expressum, ac proinde expensis eius, cuiusque donata. Lessi. l. secund. capite 15. dub. 8. numero 53. Bonac. de restitut. dist. 1. q. 5. par. 1. numero 12. & 13. Filliuc. tr. 32. cap. 4. q. 10. Vasquez de restitut. capite 10. numero 43. & 58. Nauar. summa capite 17. n. 42.

54 Circumstantiam Quomodo expendo. Certe modos restituendi potest ex quatuor hisce regulis dignosci. Prima est: debita occulta occulte sunt restituenda, publica verò publice, ut do ut modò publicè vsuræ, ad tollendam scilicet aliorum offensionem. Secunda. Res inferioris ordinis non sunt restituendæ cum rerum superioris detimento, v. gr. bona exteriora cum iactura honoris, & famæ; nec honores aut fama cum iactura regulariter. Tertia. Restitutio non potest fieri per partes, sed tota simul est facienda.

EL SCOBAR
Theos. Mor.
Tom. VII. II.
EL IV
6

36 Theologiae Moralis Lib. XXXVII.

da, quantum fieri possit, quando debetur ex re accepto, vel ex delicto. Quando vero debetur ex contractu, facienda est iuxta contrahentium conventionem. Quarta. Qui non potest per se commodè restitutionem exequi, nisi se prodar, curet eam exequi per alium fidelem, ita tamen ut curet fieri certior, an sit facta, necne. Filliuc. *trakt. 32. capite quarto quest. 12.* Bonac. *de restit. dict. primo quest. 7.* Reginaldus l. 10. numero 214. Aor. p. 3. l. 4. c. 35.

55 *Indebitis ex contractu solutio fieri debet tempore quo inter partes contentum fuit &c.* Circumstantiam autem *Quando* expono. Cum obligatio restituendi, secus solvendi ex contractu descendit, solutio fieri debet tempore, quo inter partes contrahentes expresse vel tacite contentum fuit; et tranfacto, si debitor in mora culpabili existat, iniuriam infert creditori, obligationemque contrahit compensandi damnum, quod exinde creditor patitur. Neque ad id necessum est: ut creditor exigat solutionem; quia ipsa dies siue tempus statutum, intra quod solutio fieri debet, pro creditore interpellat, si tamen debitor paratus sit tempore, ac loco constituto solvere; sed creditor vel abiens sit, nullo loco sui procuratore relicto, vel praesens recipere nolit, tunc debitor liber est a praestando ipsi damno postea eveniente, vel poena conventa. *c. fina. de locato, &c. conducto, Bonac. de restit. dicto primo q. 6. pun. vn. n. 3. & 4. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 2. c. 10. n. 1.* Hinc poenitens, qui tenetur ex contractu restitutionem agere non facile concedendus est de leshali culpa quando est in mora restituendi absque damno creditoris, etiam si creditor saepius petierit solutionem, modo debitor intentionem habeat solvendi, nec creditor amittendi rem sibi debitam subeat periculum. Molina *tom. 3. tr. 2. d. 753. num. 1.* Diana p. 2. tr. 3. resolut. 3.

56 *Quando in debitis ex contractu non est constitutus terminus ad solvendum, quid?* In debitis ex contractu quando non fuit constitutus terminus ad solvendum, debitor non videtur esse in mora aut graviter peccare non restituendo, antequam admoneatur. Quia creditor sciens, ac potens petere censetur, dilationem concedere, non petendo. Secus dixerim, si petat, vel si non petat ob timorem, vel impotentiam, vel obligationem. Quia tunc debitor dicitur aliquam, invito Domino, retinere, & censetur esse in mora restituendi. Mann. *summ. p. 2. cap. 46.* Navar. *summ. cap. 17. num. 79.* Reginaldus l. 10. numero 223. Sylvestr. v. *Mora, questio. 1.*

57 *Qui ratione iniuste acceptionis, restitutionem vel detentio- nis obligatus est ad restituendum, tenetur, ac commodè possit.* Qui adstrictus est onere restituendi ratione rei acceptae, vel iniuste acceptionis, aut detentionis, restituere, nisi dilationem à creditore obtineat, aut nisi creditor sit irrationabiliter inuitus. Quia praecipuum negativum non detinendi rem alienam, item non differendi solutionem debitam, omni tempore obligat. Attamen illud statim, quo facienda est restitutio, non accipio mathematicè, sed moraliter expectata scilicet opportunitate restituendi absque dolo, ac fraude; unde debitor ex delicto, vel quasi delicto tenetur sub mortali statim restituere ac commodè potest, alioqui esse in mora censetur. Sylvi. 2. 2. *quest. 62. articulo 8.* Azor. p. 3. l. 4. c. 34. Sà, v. *Restitutio, num. 61.* Molina 10. 3. *trakt. 2. d. 753. numer. 2.* Sayr. in claus. l. 10.

trakt. 5. cap. 4. D. Thom. 2. 2. questio. 62. articulo 8.

58 *Qui non restituit statim ac commodè potest sed longo tempore differt, tot peccata committit, quot sunt actus intentionis & voluntatis. Unde peccata in re aliena multiplicantur, mittat qui quoties moraliter interruptitur intentio, ac longo tempore voluntas non restituendi per somnum, contritionem, &c. confessarius tamen inuestigando numerum peccatorum interruptionis in retinenda re aliena, non debet se se scrupulosè gerere; sufficit namque vestigare temporis spatium, quo res aliena retenta fuit, eo enim cognito paulò plus vel minus agnoscat peccatorum numerum.* Valquez 1. 2. *tom. 1. d. 75. capite secund. Sylvi. 2. 2. quest. 62. articulo 8.* Diana p. 2. *trakt. 2. resolut. 25.* Sayr. in claus. l. 10. cap. 5. *num. 9.*

59 *Denique quo ordine restituendum sit, expono. Certum est necessarium non esse ordinem servari, quando debitor omnibus creditoribus, solvere potest: quando vero tantum non habet, aut reliquit haeredibus haeregule servanda. Debita certa, seu quae propriis creditoribus possunt restitui, sunt incertis praefenda. Quia Dominus, seu creditoribus certis ex iustitia commutativa proprie id ius competit, ad sua debita exigenda. Tamen quando res aliena extat apud iniquum possessorem, tunc si vero Domino restituere non potest pauperibus potius, vel Ecclesiae tribuenda erit, quam ut ex tali re aliis certis debitis satisfiat. Sylvi. 2. 2. *quest. 62. articulo 8. quest. secund. conclus. prima.* Navarra de *restitu. l. 4. capite ultima.* Valquez de *restitu. cap. 11. num. 9.* Lessi. l. *secund. cap. 15. dubiat. 1.* Navar. *summ. c. 17. numer. 47.**

60 *Res, quae in specie extant, certis dominis debita, & quarum Dominum debitori acquisitum non est, certis, ac propriis Dominis integre restituenda sunt. Quia reliqui creditores nullum in his ius habent. Unde si res sit Ecclesiae, vel fidei, vel minoris, & adhuc inter bona debitoris extet, ante omnia solvendum est pro ea pretium iustum, vel certe res ipsas est restituenda. Quare talis res ubicumque extiterit, etiam si alius fuerit vendita potest vendicari. Laymam lib. 3. *sectio 5. tractatu secund. cap. 11. numero secund. Angel. v. Emptio, numero quarto.* Sylvestr. ibi numero *secund. Lessi. l. 2. c. 15. dub. 1. numero 7.**

61 *Quando res aliena vedita fuit, & emptor nec pignus nec fideiussor dedit nec pretium in praesenti obtulit, nec venditor illud pro soluto habuit, fides emptori, tunc vel pretium ante omnia solvendum, vel res reddenda venditori. Quia in re communi in hoc casu nondum censetur translatum Dominium, etiam si res tradita fuerit. Tunc autem fideiussorem (ex recepti sententia) venditor ius praedationis non habet, quia nullum ius positivum inducens in tali re hypotheca in iure Civileo reperitur. Covarruvias lib. 1. *variaram, capite septi. mo numero 3.* Navarra de *restitu. lib. quarto capite sexto numero 49.* Molipa *tom. tertio tract. secund. d. 536.**

62 *Habens multa debita, quorum aliqua sunt certa, & aliqua incerta, debet prius solvere certa, quam incerta, si non est omnibus solvendo. Quia debita certa iure naturae solvenda sunt quam incerta creditoribus.* Prius debita certa